

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHEMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
JANUARI 2006 - 27e Jaargang, nr. 108

BESTUUR:

Voorzitter

R.W. Hemmes Thorbeckelaan 74 2564 BS Den Haag Telefoon en fax
070 - 368 35 66

Secretaris

G.J. Staal Oranje Nassaulaan 52 3708 GE Zeist Telefoon
030 - 692 27 92
E-mail: jan.staal@planet.nl

Penningmeester

Ch.H. Bartelings Thomas Jeffersonlaan 437 2285 AP Rijswijk Telefoon en fax
070 - 394 14 67
E-mail: ch.h.bartelings@planet.nl

LEDEN:

R.A. Grisnigt Canadalaan 25 4631 NT Hoogerheide 0164 - 61 34 15
R.M. ten Broek Burg. de Villeneuve-
singel 30 3055 AP Rotterdam 010 - 422 39 14

Fred M. Beukers Louise de Colignylaan 448 3062 HN Rotterdam 010 - 452 79 29
Telefoon en fax

J.A. Bakker, Evenementencommissie Zeekant 92g 2586 JB Den Haag 070 - 354 02 45

J. de Mos, Evenementencommissie Marjorystraat 25 3151 SK Hoek v. Holland 0174 - 38 21 83
Telefoon en fax

H.J.M. Brinkman Jacob Mulderweg 26 2597 BS Den Haag 070 - 354 31 73
E-mail: hjm.brinkman@wanadoo.nl

REDACTIE DE SCHAKEL

H.J.M. Brinkman Jacob Mulderweg 26 2597 BS Den Haag Telefoon en fax
070 - 354 31 73
E-mail: hjm.brinkman@wanadoo.nl

Redactiecommissie

H.J.M. Brinkman, L.J. Staal, Ch. H. Bartelings

Stichting Genootschap Engelandvaarders:

Postbank: 35 95 00

Bank : 54.55.46.826

ABN-AMRO bank - Rijswijk

Het volgende nummer verschijnt in april 2006.

Gaarne hiervoor bestemde kopij inzenden vóór 1 maart 2006.

ISSN 1382-8207

JANUARI 2006

Als dit voorwoord van deze eerste Schakel in het jaar 2006 u in de eerste week van januari zou hebben bereikt, zou ik u allen en allen die u dierbaar zijn een gelukkig en vooral gezond jaar hebben toegewenst. Ik ben mij er van bewust dat het nu te laat is voor die goede wensen, maar ik hoop dat het jaar voor u allen goed is begonnen en dat wij elkaar maar veel mogen treffen.

Wij zullen weer worden uitgenodigd om in Wageningen op 5 mei de capitulatie van 1945 te herdenken en op 29 juni zullen wij deelnemen aan de huldiging van veteranen op de Veteranendag in Den Haag. Het zal allemaal wat anders zijn dan wij gewend zijn maar de vooruitzichten zijn prima. De gemeente Wageningen wil er een mooi feest van maken. Er is gezorgd voor voertuigen in het defilé voor hen die niet zo ver kunnen lopen en ik heb begrepen dat de organisatoren van de eerste Veteranendag hebben geleerd en dat ook die dag nu een geweldige dag gaat worden. Laten wij hopen dat het weer meewerkt en dat velen van ons deel kunnen nemen.

Onze jaarlijkse reünie zullen wij in september weer op de Vliegbasis Gilze-Rijen organiseren, omdat wij dat de beste accommodatie voor onze reünie vinden. Omdat de deelname aan de reünie vorig jaar tegenviel willen wij graag weten of dat aan de organisatie ligt of gewoon aan het feit dat we ouder worden en minder ambulante. Elders in deze Schakel leest u daarover meer.

U begrijpt dat het bestuur alles wil doen om allen die bij ons Genootschap zijn aangesloten zoveel mogelijk van dienst te zijn. Wij hopen dan ook dat u ons laat weten hoe dat naar uw mening het beste kan. Wij nodigen u in ieder geval uit voor de reünie in Gilze-Rijen.

Ik kijk naar u uit.

Rudi Hemmes

Aan het begin van het nieuwe jaar wil ik allereerst alle Engelandvaarders, hun dierbaren en de lezers van de Schakel die geen Engelandvaarders zijn, een Goed en Gezond 2006 toewensen.

Zoals gebruikelijk wordt in de eerste Schakel van het jaar het richtbedrag vermeld voor de jaarlijkse bijdrage, die minstens € 28,00 is gebleven. Voor lezers van de Schakel die geen Engelandvaarders zijn, is genoemd bedrag een bijdrage voor het abonnement. In Nederland wonende Engelandvaarders en belangstellenden ontvangen ter vereenvoudiging van de betaling een acceptgirobiljet. Op het acceptgiroformulier onder de vermelding van het bedrag van de bijdrage graag het eigen Postbankgiro- of Bankrekeningnummer invullen in het daarvoor bestemde vakje, dus niet het Postbank- of Banknummer van het Genootschap, hetgeen toch nog wel eens voorkomt. En dan natuurlijk de handtekening plaatsen.

In het buitenland wonende Engelandvaarders, weduwen van Engelandvaarders of donateurs die óók rekeningen bij Nederlandse bankinstellingen hebben, kunnen op de meest eenvoudige wijze voor de betalende en de ontvangende partij de jaarlijkse- en reüniebijdragen overschrijven op één van de bankrekeningnummers van ons Genootschap, t.w.: Postbank: 359500 of ABN-AMRO bank: 545546826, ten name van de Penningmeester Stichting Genootschap Engelandvaarders te Rijswijk. Andere mogelijkheden voor degenen die in het buitenland wonen, zijn om bijdragen in contanten (zo mogelijk euro's of anders valuta van het land van vestiging) of per cheque te zenden naar het adres van de penningmeester vermeld op de eerste pagina van de Schakel. Let wel, het tarief van banken voor het op onze rekening bijschrijven van cheques is relatief hoog, maar een enveloppe met contant geld kost slechts porto!

Zoals bekend dienen onze inkomsten uit de jaarlijkse bijdragen en donaties in de eerste plaats om ons 'communicatiemedium' de Schakel te produceren en te verzenden. Daarnaast is er ook nog een steeds groeiend aantal zieken die, wanneer ons dat bekend is, van het bestuur namens u allen een bloemetje ontvangen. Bovendien worden waar mogelijk attenties verzorgd bij het ook steeds groeiend aantal overledenen. Ondanks de zeer welkome bedragen hoger dan het

richtbedrag, die wij ook vorig jaar ontvingen van een aantal Engelandvaarders, waarvoor onze hartelijke dank, konden niet alle kosten worden gedekt omdat van een groot aantal Engelandvaarders helaas geen bijdrage werd ontvangen. Wij vertrouwen er echter op dat aangesloten Engelandvaarders vanaf dit jaar een bijdrage zullen overmaken of toezenden.

De hierboven vermelde betalingsmethoden kunnen natuurlijk ook worden gebruikt voor bestellingen van Engelandvaarderders of -schildjes. De bijdragen met verzendkosten zijn afgerond als volgt:

Engelandvaarderders:		Engelandvaarderschildjes:	
Voor Nederland	€ 13,00	Voor Nederland	€ 19,00
Voor binnen Europa	€ 14,00	Voor binnen Europa	€ 22,00
Voor buiten Europa	€ 15,00	Voor buiten Europa	€ 28,00

Charles Bartelings

GEVONDEN

Na de reünie in Gilze-Rijen is een blauwe baret gevonden in de eetzaal. Die meent de eigenaar van deze baret te zijn gelieve contact op te nemen met Jacob de Mos.

ENQUETE

Tijdens de vergadering van het Bestuur van ons Genootschap is besloten een enquête te houden onder de Engelandvaarders over de reünie en het bijwonen hiervan. Het bestuur stelt uw mening zeer op prijs omdat er dan een inzicht wordt verkregen over hoe Engelandvaarders hierover denken.

Graag inzenden voor 1 maart 2006

1. Neemt u regelmatig deel aan de jaarlijkse reünie?

ja nee, want

2. Onze Evenementen Commissie organiseert jaarlijks de reünie op de Vliegbasis Gilze-Rijen omdat de faciliteiten daar optimaal bleken.

- De Verzorging is uitstekend
 Treinreizigers worden door de Luchtmacht per pendelbus opgehaald
 De afstand van de parkeerplaats naar de Mess waar de reünie wordt gehouden is kort
 Van bar naar eetzaal is een afstand van slechts enkele meters en gelijkvloers
 Hebt u andere ervaringen? Welke?

3. Hebt u suggesties met betrekking tot een andere reünielocatie?

4. Wij organiseren de reünie op een doordeweekse dag, omdat in het weekend personeelskosten moeten worden betaald, welke de bijdrage van de deelnemers aanzienlijk verhoogd. Vind u dat we toch in het weekend moeten organiseren?

ja nee

5. Vindt u dat we op een andere militaire locatie moeten organiseren?

ja, welke nee

.....
.....

6. Vindt u dat we de reünie in een andere dan in een militaire locatie moeten houden (de kosten van eten en drinken worden dan aanzienlijk hoger).

ja nee

7. Kent u Engelandvaarders die niet zijn aangesloten bij ons Genootschap? Zo ja, dan graag naam, adres en telefoonnummer

.....
.....
.....

8. Als u sporadisch of nimmer naar een reünie ging en u hebt suggesties gedaan. Komt u dan zo mogelijk voortaan wel?

ja nee, want

Naam

Adres

Postcode en woonplaats

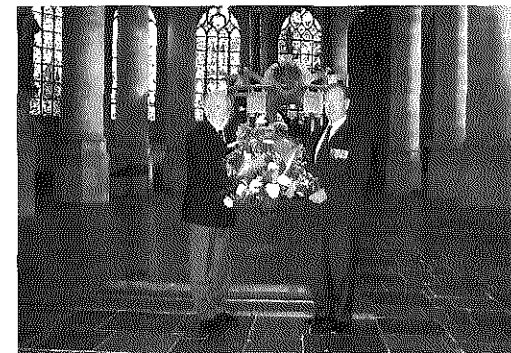
Telefoonnummer

Graag inzenden voor 1 maart 2006

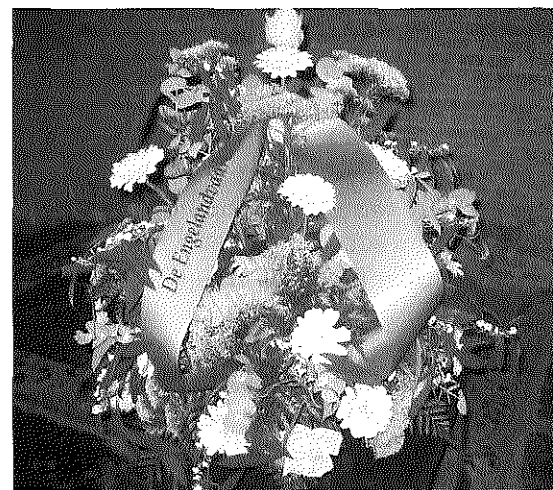
HERDENKING STERFDAG VAN Z.K.H. PRINS BERNHARD

Op maandag 1 december 2005, was het alweer een jaar geleden dat Z.K.H. Prins Bernhard overleed. Namens het Genootschap Engelandvaarders, hebben Charles Bartelings, June en Jacob de Mos een bloemstuk geplaatst in de Nieuwe Kerk te Delft ter nagedachtenis aan Z.K.H. Prins Bernhard.

Aangezien zij die dag, 1 december, ook aanwezig moesten zijn te Wageningen voor de onthulling van het gedenkteken voor Z.K.H. Prins Bernhard, was het personeel van de Nieuwe Kerk te Delft bereid om de kerk 's ochtends een half uur eerder te openen. Dat werd ten zeerste op prijs gesteld, omdat zodoende op die dag ook de plechtigheid te Wageningen kon worden bijgewoond. De opkomst te Wageningen viel enigszins tegen. De gemeente Wageningen had gerekend op een grotere opkomst. De plechtige ceremonie vond plaats voor het Hotel de Wereld, waar een

plaqueette in de muur was aangebracht die werd onthuld door Z.H. Prins Pieter-Christiaan.

Het gemis van Z.K.H. Prins Bernhard, de Veteraan der Veteranen, kan men nu op veel fronten goed merken, vooral bij de oudere Veteranen en de Engelandvaarders, waar Z.K.H. altijd een geziene gast was op de reünies. Het gaf dat extra

tintje als de Prins aanwezig was en men kon altijd rekenen op zeker 50 personen meer op een reünie. Laten wij hopen, dat er op 1 december 2006 en daarna jaarlijks meer deelnemers (Engelandvaarders en Engelandvaarsters) aanwezig zijn bij de plechtigheid in de Nieuwe Kerk te Delft voor Z.K.H. Prins Bernhard, waar wij zeker als Engelandvaarders en Veteranen zoveel aan hebben te danken.

Wat door ons vanaf 1962 jaarlijks voor wijlen Koningin Wilhelmina in de Nieuwe Kerk te Delft wordt gedaan, willen wij proberen ook zo lang mogelijk vol te houden voor Z.K.H. Prins Bernhard.

Jacob de Mos

IN MEMORIAM

Jan Beelaerts van Blokland

Brigade Generaal tit der Cavalerie bd

Op 14 november 2005, een week vóór zijn zesennegentigste verjaardag, overleed Jonkheer Jan Beelaerts van Blokland. Hij behoorde van vaders zijde tot een regentenfamilie, van moederszijde waren alle mannen militair. Jan was een bijzonder militair en een boeiende regent, die veel heeft gedaan en veel voor elkaar heeft gekregen.

Heel bijzonder was voor de Luitenant Beelaerts toen in 1936 de kersverse verloofde van Prinses Juliana aan hem werd toegevoegd om een aantal oefeningen van de cavalerie mee te maken. Dat was het begin van een genegenheid tussen die twee, die tot het overlijden van onze Beschermheer heeft geduurd.

De meidagen van 1940 brachten Beelaerts wanhoop, woede en verslagenheid. Niet iets voor een Beelaerts om het daarbij te laten. Hij tekende de erewoordverklaring met de aantekening "Vi coactus" wat betekent: "met geweld afgedwongen" en hij achtte er zich niet aan gebonden.

Jan ging in verzet. Hij organiseerde de Orde Dienst in de Betuwe. Zo kwam hij in contact met de verzetsman van het eerste uur, de Nève, die voor een aantal mensen een vlucht naar Engeland op het oog had met een gekaapte Junker 52. Die Junker ging niet door maar er was wel een Fokker T8W watervliegtuig. Daar konden maar twee passagiers mee met de vlieger en de monteur, die beiden nodig waren om weg te komen, dus werd er geloot. Jan en Wim Boomsma waren de gelukkigen.

Zo werd Jan een bijzondere Engelandvaarder. Hij en Wim Boomsma waren de passagiers van monteur Wybert Lindeman, die alles van deze machine wist, en vlieger Govert Steen, die er nog nooit mee had gevlogen. Die T8W met Duitse kentekens werd in mei 1941 in de Minervahaven van Amsterdam gekaapt en naar Engeland gevlogen. Het klinkt allemaal heel simpel, maar zij scheerden maar één decimeter over de Hembrug. Een vlucht waar natuurlijk veel over is geschreven en waar Jan ook graag over vertelde; hoe bijvoorbeeld zijn kompas Bézard in die metalen machine hen de verkeerde kant uit liet vliegen en Jan toen op de zon moest navigeren.

In Engeland werd Jan ontvangen door Hare Majesteit Koningin Wilhelmina en hij bracht Haar het verzoek van het verzet over, om Prins Bernhard te benoemen tot Bevelhebber van de Nederlandse Strijdkrachten, om verdeelde verzetsgroepen te bundelen.

In Londen begon Jan een actie tegen de defaitistische houding van militairen en politici die, na de blitzkrieg van mei 1940, de Duitsers onoverwinnelijk beschouwden. Jan had het vertrouwen van Prins Bernhard en de Prins steunde hem waar hij maar kon, maar alle ministers naar huis sturen lukte zelfs Jan niet.

Jan werd geplaatst bij de, in januari van 1941 opgerichte, Koninklijke Nederlandse Brigade "Prinses Irene", waarmee hij, vóór de grote uitbraak in augustus 1944, op de kust van Normandië landde en via Frankrijk en België naar Nederland terugkeerde.

Toen de oorlog was afgelopen was Jan één der initiatiefnemers voor het oprichten van de Vereniging van Oud Strijders van de Prinses Irene Brigade, die jaarlijks een reünie organiseerde, waarbij vooral in de eerste jaren een aanzienlijke hoeveelheid alcohol werd geconsumeerd.

Jan bleef ook steeds betrokken bij ons Genootschap en tot een paar

jaar geleden was hij vaste gast op onze jaarlijkse reünies. Hoe vaak hebben wij dan niet moeten horen hoe succesvol de Nederlandse Strijdkrachten in de meidagen van '40 de Duitsers hebben bestreden. Zonder ons was Engeland verloren geweest. Wij hadden méér Duitse transportvliegtuigen neergehaald dan de Duitsers konden vervangen en zo konden zij hun luchtlandingstroepen niet naar Engeland vervoeren. Er werd soms wat lacherig over gedaan als hij er wéér over begon, maar hij was wél een van de weinigen die over dit geallieerde succes vertelde.

Jan was in de zeventiger jaren zeer verbolgen over het feit dat Prins Bernhard zijn uniform niet meer mocht dragen. In 1981, op de zeventigste verjaardag van de Prins, organiseerde Jan een Eerbetoon in de tuin van het Paleis Soestdijk, waar ook ons Genootschap met veel mensen was vertegenwoordigd. Jan had de Prins verzocht bij die gelegenheid zijn uniform aan te trekken, maar de Prins zei: "Niks daarvan, ik kom in grijze broek, wit overhemd en donkere blazer". Alle deelnemers aan het Eerbetoon werd gevraagd datzelfde te doen en sindsdien is grijze broek, wit overhemd en donkere blazer het tenue van alle veteranen geworden. Het Eerbetoon werd elke 5 jaar herhaald en dat was voor onze Prins en voor ons elke keer weer een veteranenfeestijn.

Jan heeft vele onderscheidingen gekregen en ik ben ervan overtuigd dat hij die allemaal dik heeft verdiend. Zijn laatste onderscheiding kreeg Jan in juni 2004, toen Jan werd benoemd tot Chevalier de la Légion d'Honneur. Bij de uitreiking op de Franse Ambassade kon Jan bij zijn dankwoord weer laten horen dat hij het Frans nog niet was verlerd.

Wij verliezen in Jan een dappere man, een boeiende, bijzondere regent en een markante Engelandvaarder die door velen werd gewaardeerd.

Wij zijn er trots op dat hij één der onzen was.

Rudi Hemmes

RECORD AANTAL BEZOEKERS VERZETSMUSEUM IN 2005

In het zestigste herdenkingsjaar van de bevrijding haalde het Verzetsmuseum Amsterdam een record aantal van meer dan 54.000 bezoekers. De voorgaande jaren lag het aantal rond de 40.000 bezoekers. Grote publiekstrekkers waren de tentoonstelling 'Uit het foto- en filmarchief van Prins Bernhard. De jaren 1940-1945' geopend door kroonprins Willem-Alexander. 'Dag Pap, tot morgen. Joodse kinderen gered uit de crèche' en 'Marokko en de Tweede Wereldoorlog', die wegens succes tot 11 juni 2006 is verlengd. Ook het evenement '102.000 namen lezen', de Tibetweek en de in november geopende Indische afdeling trokken veel extra bezoekers.

Verzetsmuseum Amsterdam	Openingstijden
Plantage Kerklaan 61	di-vr 10.00 - 17.00 uur
1018 CX Amsterdam	za-zo-ma/feestdagen 12.00 - 17.00 uur
www.verzetsmuseum.org	

Meer informatie en beeldmateriaal is verkrijgbaar bij Verzetsmuseum Amsterdam, Liesbeth van der Horst, tel: 020-620 25 35, fax: 020-620 29 60, e-mail: vanderhorst@verzetsmuseum.org

REACTIE OP HET ARTIKEL VAN RUUD JAP OVER MIRANDA DE EBRO, OKTOBER 2005

Lugano, 1 december 2005

Zeer geachte heer Jap,

Met belangstelling heb ik uw artikel in de Schakel van oktober 2005 gelezen over Miranda de Ebro. U heeft gelijk als u negatief schrijft over de nalatigheid van de Nederlandse vertegenwoordiging in Madrid tijdens de oorlog. Wij weten allen (en dat zijn er nu nog maar heel weinig) hoe slecht onze Nederlandse vertegenwoordiging daar functioneerde.

Vreemd is echter dat u vergeet dat mijn man, Eddie Hertzberger, en ik (zie mijn boek "Door de mazen van het net") in oktober 1943, vanuit het vrije Zwitserland, via door de Duitsers bezet Frankrijk, over de hoogste toppen van de Pyreneeën in drie dagen en drie nachten in Spanje zijn aangekomen. Wij waren in totaal met 20 man en twee bewapende gidsen. In Andorra is mijn man alleen met de bus naar Seo de Urgel gereisd en heeft de Nederlandse consul in Barcelona gebeld. Deze gaf hem de raad de paspoorten te veranderen, zodat de leeftijd van de mensen in onze groep niet in de weerbare leeftijd zouden vallen. Geen Andorraanse douanier zou weten hoe een Nederlands paspoort eruit zag. Dit hebben wij gedaan en zodoende is niemand van ons in gevangenschap terechtgekomen.

Nadat de autoriteiten in Londen vernamen dat wij in Madrid waren gearriveerd, is Jan Somer, hoofd Bureau Inlichtingen, naar ons toegekomen om mijn man over te halen om voor de Engelandvaarders in Spanje te zorgen. Eddie heeft contact gehad met Wreckels Wren van de Britse ambassade in Madrid en afgesproken dat als hij, Eddie, iets had ondertekend, men er zeker van kon zijn dat het niet om een spionging. Zodoende zijn er honderden Nederlandse jongemannen via Lissabon naar Engeland gekomen.

In uw artikel heeft u het over de verdiensten van de heer Davids, maar u zou moeten weten dat hij een medewerker van mijn man was en ook door hem naar Miranda de Ebro werd gestuurd.

Ik begrijp eigenlijk niet dat u geen contact met mij heeft gezocht.

Met vriendelijke groeten,

Eleonore Hertzberger

Kort verslag van de bestuursvergadering van de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945, d.d. 6 december 2005, gehouden te Doorn

1. De gemeente Wageningen vervangt in samenwerking met het Nationaal Comité Herdenking Capitulatie 1945 Wageningen, het defilé van oud-strijders en veteranen op 5 mei vanaf 2006 door een vrijheidsoptocht op dezelfde dag. Het bestuur van SSV 1940-1945 wekt de leden van de aangesloten organisaties op, zo mogelijk, daaraan deel te nemen.
2. De Verenigde Naties heeft 27 januari uitgeroepen tot Holocaust Dag. De lidstaten worden daarin opgeroepen met educatieve programma's komende generaties kennis te verschaffen over de volkerenmoord. Het bestuur verheugt zich over de activiteiten van het Auschwitz Comité.
3. Wegens haar deskundigheid en het vele werk voor de ordening van het archief van de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945 besluit het bestuur mevrouw drs. N.C. Caspers te benoemen tot zijn archivaris.
4. De Dag van het Verzet zal in 2006 plaatsvinden op zaterdag 26 augustus.
5. Door het vertrek van de heer Cliteur als bestuurslid van de PUR vinden de volgende mutaties plaats:
 - a. De heer Van Gils treedt af als algemeen secretaris/directeur en volgt de heer Cliteur op als bestuurslid met de organisatieportefeuille
 - b. De heer Leopold, thans plaatsvervangend directeur zal de functie van de heer Van Gils overnemen.Ons bestuur is zeer content met deze benoemingen en feliciteert de benoemden met hun eervolle benoeming.
6. Het bestuur neemt kennis van het feit, dat per 1 december 2005 de heer drs. Jan Schaart is toegetreden als lid Raad van Bestuur van de Stichting Centrum '45.
7. Het bestuur neemt met instemming kennis van de benoeming van de heer Theo Henrar tot voorzitter van de Raad van Overleg van de Stichting 1940-1945.
8. In een brief van de Minister-president aan de voorzitter van de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945 wordt mee gedeeld dat alle verzetsmensen, gewapend of niet, groot respect verdienen van alle Nederlanders. Tevens wordt aan de Stichting Samenwerkend Verzet de uitnodiging gedaan tijdens de volgende Veteranendagen aan het defilé deel te nemen.

PRINSES JULIANA KAZERNE, PLANNING 2006

Data 2006	Bijeenkomst Engelandvaarders 17.30-18.30 uur maaltijd	Bestuursvergadering 13.30-17.00 uur RvS zaal
09-01	X	
06-02	X	
06-03	X	X
03-04	X	
01-05	X	
12-06	X	X
03-07	X	
07-08	X	
04-09	X	X
02-10	X	
06-11	X	
11-12	X	X

J. de Mos
Telefoon/fax 0174 - 38 21 83

IN BALLINGSCHAP

Na een reportage over de belevenissen in Spanje en een over de Engelandvaarders, nu een boek over de Ballingen in Engeland.

De Nederlandse Kolonie in Engeland (1940-1945),
door Henri van der Zee.

Dit is het verhaal over het leven van de Nederlandse ballingen in Engeland tijdens de Tweede Wereldoorlog, zoals dat werd gezien door de ogen van hen 'die er waren' en zoals het nog nooit is verteld. Zo wordt deze reportage ingeleid door de auteur, Henri van der Zee, voormalig correspondent van de Telegraaf in o.a. Londen. Hij kwam

op het idee een boek te schrijven over de Nederlandse kolonie in Londen tijdens de jaren 1940-1945. Het bevat de geschiedenis van die kolonie aan de hand van talloze gesprekken, persoonlijke dagboeken en memoires, het beeld van een groepering vol intriges en ellebogenwerk. De eerste indruk van dit monumentale werk is er een van bewondering. Door de grote aantallen persoonlijke gesprekken met hen 'die er waren' staat de geloofwaardigheid buiten kijf. Henri van der Zee heeft een reportage opgebouwd die niet alleen leesbaar is maar ook een geloofwaardigheid uitstraalt die vaak ontbreekt bij soortgelijke historische verhalen. Een bijzondere rol spelen de interviews. Ook Prins Bernhard is niet lang voor zijn overlijden door van der Zee geïnterviewd. Een van de eersten die een rol speelde in het drama van de eerste kennismaking met de oorlog was de toenmalige dominee Jo van Dorp, de Nederlandse predikant in Londen.

Hij was een van de eersten die in Londen geconfronteerd werd met de werkelijkheid van de oorlog, het gevolg van op een mijn lopen van het schip Simon Bolivar van de Koninklijke Nederlandse Stoomvaart Mij. Het schip was enkele uren daarvoor na twee explosies gezonken vrijwel zeker veroorzaakt door Duitse mijnen. Op 19 november 1939 wachtte hij en zijn vrouw en de Nederlandse Gezant, dr. Edgar E.M.J.

De vele Engelandvaarders bijeen in Cossonay, Zwitserland tijdens het bezoek van de Gezant en de Militaire Attache.

baron Michiels van Verduynen urenlang in het schaars verlichte Great Western Hotel vlak naast het totaal verduisterde Liverpool Station op de overlevenden van die ramp. De in lange witte dekens gehulde drenkelingen deden hem denken aan spoken.

Het was de eerste vreselijke waarheid van de nabijheid van de oorlog.

Het scheepsdrama had niet alleen in Nederland en Engeland grote beroering veroorzaakt maar ook in Duitsland had het veel publiciteit verwekt.

Beschuldigingen vlogen heen en weer. In Engeland verweet men de Duitsers gebrek aan respect voor het leven van de gewone man. De kranten in Duitsland schreven over het op een mijn lopen van een

Nederlands schip op een Britse mijn. De Nederlandse regering diende protesten in bij de Engelse en de Duitse regeringen.

Niemand kon toen vermoeden dat deze oorlog ook Nederland ten volle zou treffen op 10 mei 1940. Ook in Nederland was de stemming gespannen en op 9 november waren de militaire verloven ingetrokken omdat er volgens de geruchten een invasie op komst was.

Ikzelf als jong ambtenaar bij de gemeente Amersfoort gedeeltelijk belast met de evacuatie van de inwoners van die stad kreeg onder geheimhouding inzage van telegrammen over de mogelijkheid van een aanval vanuit Duitsland, eind november. Het z.g. Venlo incident had daar ook mee te maken. Het binnenvallen van nazi Duitsland in Denemarken en Noorwegen veroorzaakte het onmiddellijk nemen van maatregelen om de Nederlandse vliegvelden in staat van paraatheid te brengen om een luchtlanding zo mogelijk te verhinderen.

De aanval op het neutrale Nederland

Een aantal Nederlanders was in Engeland toen de eerste berichten over een aanval bekend werden. Een aantal die op het punt stonden terug te keren na een zakenbezoek, realiseerde zich dat ze Nederland niet zouden weerzien gedurende de daaropvolgende oorlog.

Engelandvaarders reünie in Engeland tijdens bezoek aan Koningin Wilhelmina en daarbij de uitreiking van onderscheidingen.

Henri van de Zee beschrijft in detail de gevoelens van die Nederlanders die gestrand waren, maar ook de woede en de onmacht die zich van hen allen meester maakte. Vervolgens daarna de geschiedenis van het vertrek van de Koningin en haar kabinet naar Engeland. Eveneens in detail het vertrek vanuit Nederland vaak op het laatste moment van journalisten en joodse medeburgers en anderen die niet onder een bezetting wilden leven, onder hen ook militairen en vissers die noodgedwongen in Engeland moesten blijven. Uiteraard heerste er totale chaos. Henri van der Zee wijst in zijn boek echter ook op de rustige en vriendelijke wijze waarop de Engelse zee-lieden hun werk bleven doen ondanks de Duitse aanvallen op de schepen in de haven.

Een eerste kennismaking met de Engelse oorlogsmentaliteit

Ook laat Henri van der Zee ons kennismaken met mensen die later een rol zouden spelen in het leven in ballingschap in Londen zoals Jetty Pearl, schrijver A. den Doolaard en Henk van den Broek, correspondent van De Telegraaf in Parijs.

Het boek leest gemakkelijk en geeft vele details over het leven daarna onder de bombardementen van Londen tot de jaren daarna. Van der Zee beschrijft in zijn boek de wereldvreemdheid van de Ministers en de moeilijkheden ondervonden. Het was natuurlijk wel zo dat

Oranjevaven in 2004, het gebouw.

Nederland zich altijd meer op Duitsland had ingesteld en zich weinig had aangetrokken van Engeland. Een van de grootste nadelen was ook het gebrek aan kennis van de Engelse taal. De periode kan ook worden ingedeeld in de: de Geer en defaitistische periode en de periode daarna van werken voor de bevrijding en de

moelijkheden met de geallieerde mogelijkheden. Het moet gezegd worden dat Koningin Wilhelmina en Minister Gerbrandy hier geen last van hadden. Het is Gerbrandy geweest die overal als eerste alles wilde weten en daarom een politiek voerde die van veel waarde is geweest voor Nederland. Het laatste deel van het boek is

De vermelding op de gevel van het gebouw dat Oranjenhaven hier gevestigd was.

toonaangevend voor het beleid dat door Gerbrandy is gevoerd. Hij liet zich, toen de ellende van de hongersnood in Nederland bekend werd, niet afschepen door de Engelsen of Amerikanen en wist hen te bewegen voedsel te droppen boven Nederland. Henri van der Zee sprak met die Nederlanders die de oorlog hadden meegemaakt, Engelandvaarders en vele anderen. Hij heeft er een vloeiend geheel van gemaakt dat het een zeer lezenswaardig boek maakt. Het is jammer dat er zo weinig aandacht is besteed aan andere Nederlanders die eveneens de oorlog hadden meegemaakt echter niet in Engeland maar in Australië en buiten Engeland. Ook zij waren in ballingschap. In het boek is mei 1940 tot mei 1945 de periode van de oorlog en kwam de oorlog ten einde in mei 1945 in plaats van in augustus 1945.

In Ballingschap, De Nederlandse Kolonie in Engeland (1940-1945) door Henri van Zee, De Bezige Bij, 448 pagina's.

H.J.M. Brinkman

INDIË VERWERKT?

Herinneringen in beelden en teksten van Renske Scheffer.

Het verhaal van de Tweede Wereldoorlog in het toenmalige Nederlandsch-Indië is een verhaal van een oorlog ver weg waar in Nederland slechts in beperkte mate aandacht aan wordt besteed. Ook in de vaste presentatie van het Verzetsmuseum Friesland is er maar weinig ruimte voor dit onderwerp. Maar met zekere regelmaat stelt het museum die verre oorlog centraal met een tijdelijke expositie rond de jaarlijkse herdenkingsdatum op 15 augustus. In die reeks is van 8 juli tot en met 27 november de tentoonstelling 'Indië verwerkt?' met teksten en beelden van Renske Scheffer te zien.

Indië vergeten

Voor degenen die de oorlog Zuidoost-Azië hebben meegemaakt was de oorlog pas op 15 augustus afgelopen. Eerst in 1970 werd in Den Haag op 15 augustus een bijeenkomst georganiseerd ter herdenking van het einde van de Tweede Wereldoorlog door de capitulatie van Japan. In 1988 werd het Indisch Monument in Den Haag door H.M. Koningin Beatrix onthuld. Sederdien vindt de jaarlijkse Indië herdenking daar plaats. Onder het kabinet Kok is in 1999 15 augustus officieel erkend als de datum waarop de Tweede Wereldoorlog ten einde was en wordt er die dag op alle overheidsgebouwen gevlagd.

Renske Scheffer

Renske Scheffer is op 20 maart 1938 tijdens het verlof van haar ouders in Nederland geboren. Enkele maanden later vertrekt het gezin weer terug naar Indië. Haar vader is officier in het KNIL (Koninklijk Nederlandsch Indisch Leger), hij heeft de oorlog niet overleefd en ligt in Bandung begraven. Als peutertje wordt Renske met haar moeder en haar oudere zusje, net als alle Nederlandse burgers, in een kamp geïnterneerd. Ze herinnert zich haarscherp de dag waarop ze zich moesten verzamelen. Op achtjarige leeftijd keert ze met haar moeder en zus terug naar Nederland. Na het gymnasium volgt ze op de Kunst-academie de opleiding mode. Als echtgenote en moeder komt ze, voor een periode van zes jaar, weer in Indië terecht. Daar ontwikkelt ze zich in tekenen, schilderen en aquarel.

De verwerking van haar Indisch verleden is van zeer recente datum en is ontstaan naar aanleiding van een therapeutische behandeling. De acht in acryl uitgevoerde beelden zijn op deze expositie voor de eerste keer te zien. Tezamen vormen de beelden, die ze met een handgeschreven tekst toelicht, een soort levensverhaal waarin de kamptijd een grote rol speelt.

Ons Indië in het Verzetsmuseum Friesland

Het onderwerp Nederlandsch-Indië heeft een ondergeschikte positie binnen het verzamel- en presentatiebeleid van het Verzetsmuseum. Met tentoonstellingen als 'Indië verwerkt?' wil het museum de geschiedenis van die verre oorlog de plaats geven die haar toekomt. In het verleden is dat gebeurd met de fototentoonstelling 'Nederlandsch-Indië in de Tweede Wereldoorlog' (2001), de grote overzichtstentoonstelling 'Jam-Karet - De rubberen tijd', een dubbeltentoonstelling in samenwerking met het Nationaal Oorlogs- en Verzetsmuseum Overloon over 400 jaar gemeenschappelijke geschiedenis (1998) en 'Pearl Habor' (1992).

Bij de tentoonstelling 'Indië verwerkt?', is een kleine brochure verschenen met de teksten van Renske Scheffer en een achtergrondartikel van de Stichting 15 augustus 1945 over het verloop van oorlog in Zuidoost-Azië.

Het Verzetsmuseum Friesland maakt deel uit van het Fries Museum te Leeuwarden.

Voor nadere informatie en illustratiemateriaal kunt u contact opnemen met de heer G. Koopmans, directeur van het Verzetsmuseum Friesland, telefoonnummer 058-212 01 11.

ADRESSENBESTAND

ADRESSENBESTAND
Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 25 op de adressenlijst van 1 april 1999.

Overleden:

Asselberghs, E.	Waalre
Bangma, R.L.	Engeland
Beelaerts van Blokland, J.	Oosterbeek
Brink, C. van	Australië
Bruin, L.	Den Haag
Haterd, Mevr. M.C. van	Rosmalen
Levi-Mendels, Mevr. G.C.	Utrecht
Louzada-van der Laan, F.M.L.	Spanje
Ruys, Mevr. C.A.	Warnsveld
Susan, S.	Bussum

Verhuisd:

Cieremans, M.	Buurtweg 155	2244 BH Wassenaar
Flemer, J.H.	Morrocroft, app. 3C	2633 Richardson Drive
	Charlotte, NC 28211	USA

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

G.J. Staal	Oranje Nassaulaan 52
	3708 GE Zeist
	Telefoon 030 - 692 27 92
	E-mail: jan.staal@planet.nl